

наступного продажу чи використання в корисливих цілях – примушування до безоплатної праці, жебрацтва, заняття проституцією й ін. (ст.ст. 146, 149 КК), примушування до виконання чи до невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК). Такі злочини можуть доповнювати корисливо-наси́льницьку злочинну діяльність, відбуватися паралельно з нею або утворювати самостійну галузь злочинної діяльності. Ці злочини в силу їхніх криміналістичних особливостей доцільно розглядати як об'єкти окремих методик розслідування [25; 128, с. 509-515; 72; 77; 122, с. 224-229].

До побічних відносяться злочини, що виходять за рамки цілей названої діяльності і відбуваються ніби попутно, з урахуванням кримінальної ситуації (приміром, звалтування та інші статеві злочини у відношенні до потерпілих, їхніх рідних і близьких, навмисне пошкодження майна у ході розбійного нападу), або не вимагають у ситуації, що склалася, застосування насильства (крадіжки, грабежі без застосування насильства).

До нетипових можна віднести окремі злочини, які не пов'язані з корисливо-наси́льницькою злочинною діяльністю безпосередньо, але чиняться окремими учасниками даної злочинної групи з різних мотивів (хуліганство, контрабанда, порушення правил про валютні операції й ін.).

Отже, до елементів оперативно-розшукової характеристики корисливо-наси́льницьких злочинів слід віднести наступні: 1) способи вчинення і приховування корисливо-наси́льницьких злочинів; 2) особистість злочинця; 3) слідова картина як «комплекс ознак» (слідів), що мають специфіку, властиву вчиненню корисливо-наси́льницьких злочинів; 4) час і місце вчинення злочинів; 5) предмет зазіхання.

Необхідно зазначити, що всі названі елементи перебувають у тісному зв'язку, при якому аналіз одного з них (способу злочину) дозволяє висувати обґрунтовані версії про осіб, що вчинили злочин. Це ж положення поширюється і на інші ознаки. Наприклад, сліди злочину відображають зв'язок з особистістю злочинця. Сліди приховання також орієнтують на коло осіб, що вчинили злочин.

Фещин М.А. , аспірант кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО І ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК

Найважливішою умовою досягнення успіху в розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень є взаємодія органів, які беруть

участь у цій діяльності. У боротьбі зі злочинністю правоохоронні органи утворюють єдину систему і здійснюють свої функції відповідно до Конституції України та інших законів. Водночас правоохоронна система характеризується тим, що до її складу входять управлінські структури різної відомчої підпорядкованості. Спільність мети, завдань, принципів і характеру діяльності пов'язують їх у цілісну систему. Це цілком стосується органів досудового розслідування та підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, проблема взаємодії яких є актуальною сьогодні, оскільки безпосередньо пов'язана із завданням посилення ефективності боротьби зі злочинністю.

Підстави і порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій та здійснення заходів, пов'язаних із тимчасовим обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина визначають Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність», Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2013 № 939 (далі - Порядок), Звід відомостей, що становлять державну таємницю (далі - ЗВДТ) (затверджений наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 № 440 і зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17.08.2005 за № 902/11182), та інші нормативно-правові акти.

Запровадження інституту негласних слідчих (розшукових) дій до вітчизняного кримінального процесуального законодавства обумовило потребу закріплення науково-обґрунтованого механізму реалізації їх результатів у кримінальному процесі й, зокрема, у кримінально-процесуальному доказуванні.

Специфіка розкриття та розслідування кишенькових крадіжок певним чином визначається особливостями їх вчинення. Прихованість та короткочасність дій злочинця є наслідком недостатності або відсутності корисної інформації про подію, що розслідується – в багатьох випадках невідома особа злочинця та місце вчинення крадіжки.

Досвід практичної діяльності правоохоронних органів та наукових досліджень свідчить, що на сьогодні відсутня єдина наукова позиція стосовно поняття і сутності взаємодії. Як наслідок, стан взаємодії вважається таким, що не відповідає вимогам складної оперативної обстановки в багатьох областях нашої держави, зокрема це в повній мірі стосується досудових розслідувань кишенькових крадіжок.

Взаємодія слідчого й оперативного підрозділу у кримінальному провадженні має доволі різний та широкий характер. Отже, вона є неоднаковою і реалізується через певні форми. Загальноприйнятою класифікацією форм взаємодії оперативного працівника карного розшуку і

слідчого є розподіл їх на процесуальні та не процесуальні форми. Безумовно, такий поділ має пізнавальну та практичну цінність, дає змогу правильно визначити значення результатів взаємодії.

У процесі протидії кишеньковим крадіжкам потрібна тісна співпраця між слідчими та оперативними працівниками карного розшуку, під час якої одночасно вирішуються питання як процесуального, так і оперативно-розшукового характеру, здійснюються взаємні консультації, узгоджується тактика проведення оперативних заходів та СРД.

На початковому етапі досудового розслідування кишенькових крадіжок, залежно від слідчих ситуацій, слідчий постійно використовує можливості підрозділів, наділених оперативно-розшуковою юрисдикцією. На цьому етапі розслідування проводяться невідкладні слідчі (розшукові) дії, тобто такі, зволікання з проведенням яких може мати наслідок втрату доказів.

Невідкладні слідчі (розшукові) дії в криміналістичному аспекті характеризуються такими ознаками:

швидкість. Характеризує тривалість слідчих (розшукових) дій, час, протягом якого вони мають бути проведені. Ця ознака характерна для провадження всіх слідчих (розшукових) дій;

незамінність. Відображає безпосередні можливості слідчих (розшукових) дій як способу збирання і дослідження доказової інформації. Тому вибір невідкладних слідчих (розшукових) дій визначається особливостями ситуації і тактичною доцільністю їхнього провадження;

безперервність. Законодавець не виключає можливість перерви провадження слідчих (розшукових) дій, наприклад, допиту, огляду й ін. Коли ці дії мають невідкладний характер, перерва під час їх проведення спричинює втрату доказової інформації, Не можна переривати огляд місця події, коли через об'єктивні причини або навмисні дії зацікавлених осіб можуть бути втрачені речові докази;

неповторність. Чинне законодавство допускає повторний допит підозрюваного, огляд місця події, судову експертизу й інші слідчі (розшукові) дії, якщо це обумовлюється обставинами розслідування. Іноді повторне проведення слідчих (розшукових) дій взагалі виключається, наприклад, допит потерпілого, що вмер, або огляд місця події, обстановка якого змінена.

Невідкладні слідчі (розшукові) дії за часом їх проведення можна розділити на дві групи:

дії, що проводяться до початку (огляд місця події);

дії, що проводяться після початку досудового розслідування. Наприклад, слідом за допитом потерпілого (по його результатах) провадиться обшук, затримання підозрюваного, його огляд, допит свідків й інше, виконання яких не можна відкласти.

Працівники карного розшуку входять у слідчо-оперативну групу (СОГ). Діяльність СОГ здійснюється на підставі планів проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, в яких відображаються версії учинення кримінального правопорушення, конкретні виконавці та терміни виконання.

Оперативне супроводження досудового розслідування забезпечується з моменту створення СОГ і до ухвалення судом вироку або постановлений ухвали, яка набрала законної сили, а також у разі зарозслідуванні кримінального провадження. Оперативні працівники, які входять у СОГ, щотижнево інформують слідчого - керівника СОГ про стан виконання наданих письмових доручень та запланованих заходів, а на його вимогу надають документи, що підтверджують обсяги їхньої роботи.

Під час досудового розслідування кишенькових крадіжок слідчий надає відповідним оперативним працівникам карного розшуку письмові доручення про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій.

Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій обов'язкові для виконання оперативним підрозділом.

Особливе значення у вирішенні цього питання мають негласні слідчі (розшукові) дії. Негласні слідчі (розшукові) дії законодавець визначив як різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ч. 1 ст. 246). Що стосується терміна «слідча (розшукова) дія», то розробники Кримінального процесуального кодексу України зазначають, що слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 233 КПК України).

Прийняття цієї норми дає можливість слідчому (оперативному працівнику) визначати та застосовувати конкретні негласні слідчі (розшукові) дії в процесі отримання доказової бази щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кишенькових крадіжок, а також у випадках, якщо іншим способом отримати відомості про злочин і злочинця неможливо (Глава 21 КПК України).

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про кишенькову крадіжку та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, що передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 270, 271, 272, 274 КПК України, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Що безпосередньо стосується злочину, який ми розглядаємо.

У відповідності до наданих повноважень, передбачених пунктом 2 статті 40 Кримінального процесуального кодексу України слідчий проводить негласні слідчі (розшукові) дії у порядку визначеному розділом 3 глави 21 (Негласні слідчі (розшукові) дії). Проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий може доручити відповідним оперативним підрозділам (пункт 3 частина 2 стаття 40).

Правовою підставою, здійснення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами НПУ, є письмове доручення слідчого або прокурора в кримінальному провадженні. У цьому випадку, на час проведення зазначених дій, працівник оперативного підрозділу набуває повноважень слідчого. Звертаємо увагу, що працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора (стаття 41).

З метою дотримання умов конспірації, досягнення максимального позитивного результату при проведенні запланованих негласних слідчих (розшукових) дій, доручення необхідно направляти виконавцю через підрозділи документального забезпечення та режиму підрозділів Національної поліції України з дотриманням вимог таємного діловодства.

Худенко Д.М., головний інспектор 2 відділу 2 управління Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ОБРОБКИ ВЕЛИКИХ МАСИВІВ ДАНИХ В КРИМІНАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ

Актуальність кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів набирає нових обертів, одним з яких є використання відповідного програмного забезпечення з підготовки великих масивів даних. Перед безпосереднім розглядом питання звернемо увагу на стан науково-теоретичного осмислення підготовки фахівцями великих даних до аналізу, а потім на помилки та програмне забезпечення.

При формулюванні розуміння феномену «кримінальний аналіз» ряд вчених та фахівців [1-6] не говорять про підготовку великих даних або ж вказують різні складові змісту підготовки даних. Можливо автори не ставили перед собою відповідних завдань або не включали підготовку великих даних до кримінального аналізу. Хоча, наприклад, В.І. Школьніков у 2019-2020 роках при викладанні курсу кримінального аналізу ілюструє власні елементи прийомів з підготовки даних, апробовані під час служби в підрозділах Департаменту захисту економіки НПУ. Автор робить це за допомогою